

privind controlul constitutionalitatii unor prevederi
din Legea nr. 395-XIV din 13 mai 1999 "Cu privire la avocatura"

Nr.8 din 15.02.2000

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.24-26 din 02.03.2000

* M.O., 1999, nr. 98-100, art. 495.

In numele Republicii Moldova,

Curtea Constitutionala in componenta:

Pavel BARBALAT - presedinte
Nicolae CHISEEV - judecator-raportor
Mihai COTOROBAI - judecator
Constantin LOZOVANU - judecator
Gheorghe SUSARENCO - judecator
Ion VASILATI - judecator-raportor

Curtea Constitutionala

a c o n s t a t a t :

1. La 13 mai 1999 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 395-XIV "Cu privire la avocatura" (in continuare - Legea nr. 395-XIV), care stabileste specificul si atributiile avocaturii, dobindirea calitatii de avocat, drepturile si indatoririle avocatului, formele de exercitare a profesiei de avocat si modul de organizare a activitatii acestuia.

2. Raportand dispozitiile Legii nr. 395-XIV, contestate in sesizari, la normele Legii Supreme, Curtea Constitutionala retine urmatoarele.

Autorii sesizarilor contesta constitutionalitatea:

- art. 2 alin. (2), care prevede ca profesia de avocat se exercita numai de membrii Uniunii Avocatilor din Republica Moldova;

- art. 26 alin. (6), potrivit caruia nici un barou nu poate functiona in afara Uniunii Avocatilor;

- art. 44 alin. (4), potrivit caruia, dupa intrarea in vigoare a Legii cu privire la avocatura, persoanele care detin licenta privind dreptul de acordare a asistentei juridice pot exercita in continuare profesia de avocat numai daca vor adera in termen de 5 luni la Uniunea Avocatilor. Licentele persoanelor care nu se vor conforma acestor prevederi isi pierd valabilitatea.

Autorii sesizarilor afirma ca prin aceste norme se stabileste monopolul membrilor Uniunii Avocatilor din Republica Moldova asupra activitatii profesionale de aparare a drepturilor omului, limitandu-se astfel accesul juristilor profesionisti licentiati care nu sint membri ai Uniunii Avocatilor de a participa in calitate de aparatori si de a acorda asistenta juridica, prin aceasta lezandu-se drepturile si libertatile fundamentale ale cetatenilor, garantate de Constitutie, in special dreptul la munca, la libera alegere a muncii si la libera asociere.

Potrivit art. 1 alin. (3) din Constitutie, demnitatea omului, drepturile si libertatile lui reprezinta valori supreme. Drepturile si libertatile omului determina sensul, continutul si aplicarea legilor, activitatea puterilor legislativa si executiva, administratiei publice locale, ele sint asigurate de justitie si statuate de art. 6, art. 16, art. 20 si art. 26 din Constitutie.

Curtea Constitutionala releva ca legiuitorul, statuind conditiile si modul de accedere a persoanelor la activitatea juridica profesionala, trebuia sa se ingrijeasca ca prevederile respective sa nu contrazica principiile constitutionale, pentru a exclude posibilitatea restringerii drepturilor cetatenilor.

Prevederile art. 2 alin. (2), art. 26 alin. (6) si art. 44 alin. (4) din aceasta lege, atit prin continutul lor, cit si prin sensul atribuit de practica judiciara, stabilesc de fapt ca la asistenta si reprezentarea juridica in fata organelor de jurisdicție si de urmarire penala pot fi admisi numai membrii Uniunii Avocatilor. Aceasta modalitate stabilita de legiuitor impiedica accesul la activitatea de avocat a juristilor profesionisti care nu sint membri ai Uniunii Avocatilor, dar care detin licenta privind dreptul de acordare a asistentei juridice, ceea ce confirma calificarea lor juridica, si nu este altceva decit instituirea monopolului membrilor Uniunii Avocatilor asupra profesiei de avocat.

Aceste prevederi, instituite de legiuitor, restring dreptul cetateanului, conferit prin art. 26 alin. (2) din Constitutie, de a reactiona independent, prin mijloace legitime, la incalcarea drepturilor si libertatilor sale si ingradesc dreptul sau la alegerea libera a avocatului (aparatorului) pentru acordarea de asistenta juridica calificata.

Dreptul partilor de a fi asistate in tot cursul procesului de un avocat, ales sau numit din oficiu, statuat de art. 26 alin. (3) din Constitutie, nu poate fi apreciat ca o obligatie a partilor de a apela, pentru asistenta juridica, numai la membrii Uniunii Avocatilor, ce o confirma si prevederile art. 45 din Codul de procedura penala, care ofera inculpatului dreptul de a renunta la avocat si de a se apara el insusi.

Potrivit art. 26 alin. (4) din Constitutie, amestecul in activitatea persoanelor care exercita apararea in limitele prevazute se pedepseste prin lege. Dispozitia constitutionala "activitatea persoanelor care exercita apararea" acorda cetatenilor dreptul de a beneficia nu numai de asistenta juridica a membrilor Uniunii Avocatilor, dar si a altor aparatori.

In conformitate cu art. 43 alin.5 din Codul de procedura penala, in calitate de aparatori se admit avocatii, iar prin decizia judecatorului sau a anchetatorului, prin incheierea instantei de judecata, pot fi admise si alte persoane care dispun de licenta respectiva. Prin urmare, fiecare cetatean are dreptul de a fi asistat in proces de avocat, indiferent de faptul daca acesta este sau nu este membru al Uniunii Avocatilor.

Dispozitiile art. 26 din Constitutie corespund intru totul standardelor de drept internationale, recunoscute de Republica Moldova, in domeniul asigurarii drepturilor persoanelor invinuite de crima. Astfel, potrivit art. 14 alin.3 lit. d) din Pactul international cu privire la drepturile civile si politice, orice persoana acuzata de comiterea unei infractiuni are dreptul sa se apere ea insasi sau sa aiba asistenta unui aparator ales de ea. Acest drept, asa cum rezulta din principiile fundamentale privind rolul juristului adoptate de Congresul VIII al Organizatiei Natiunilor Unite asupra prevenirii criminalitatii si tratamentului delincventilor presupune ca orice persoana este in drept de a apela la orice jurist pentru apararea drepturilor sale in toate fazele dezbaterei cauzei penale. Prin urmare, standardele si normele internationale privind drepturile fundamentale ale omului de asemenea consfintesc dreptul fiecaruia de a-si alege in mod independent aparatorul.

Conditia obligatorie de a avea calitatea de membru al Uniunii Avocatilor din Republica Moldova pentru juristii care detin licenta

Acordarea licenței pentru exercitarea profesiei de avocat de către Ministerul Justiției numai la propunerea Consiliului Uniunii Avocaților, potrivit art. 4 alin. (2), precum și normele cuprinse în art. 11 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 395-XIV, care reglementează încetarea calității de avocat, confirmă ca un organ nestatal (Consiliul Uniunii Avocaților) este investit cu atribuții de stat și prin aceasta se aduce atingere competențelor constituționale ale Ministerului Justiției ca organ central de specialitate al statului, ceea ce contravine art. 107 alin. (1) din Constituție. În plus, pct. 12 din Anexa nr. 2 la Legea nr. 332-XIV nu prevede un astfel de gen de activitate care se practică în baza de licență - exercitarea profesiei de avocat. Modalitatea de suspendare a licenței pentru exercitarea profesiei de avocat prevăzută în art. 11 alin. (3) din Legea nr. 395-XIV contravine și prevederilor cuprinse în art. 16 din Legea nr. 332-XIV.

Pentru considerentele menționate sunt neconstituționale și prevederile art. 6 alin. (2) din Legea nr. 395-XIV în partea care stipulează ca admiterea în profesia de avocat se efectuează pe baza unui examen de calificare organizat de către Consiliul Uniunii Avocaților.

Ministerului Justiției privind dreptul de acordare a asistenței juridice aduce atingere drepturilor constituționale ale cetățenilor la libera asociere și la libera alegere a muncii și profesiei (art. 42 și 43 din Constituție) și, de asemenea, contravine Declarației universale a drepturilor omului, care prevede că nimeni nu poate fi silit să facă parte dintr-o asociație (art. 20 alin. (2)).

Instituirea prin lege a monopolului Uniunii Avocaților asupra profesiei de avocat, evident, nu contribuie la concurența între persoanele care acordă asistență juridică, mai mult ca atât, împiedică dezvoltarea ei. Aprobarea statelor de personal ale Uniunii Avocaților exclusiv de către Congresul avocaților, potrivit art. 28 alin. (3) lit. f) din Legea nr. 395-XIV, poate crea în mod artificial un deficit de servicii juridice, ceea ce, implicit, va conduce la încălcarea drepturilor omului prevăzute de art. 26 alin. (3) din Constituție.

Având în vedere cele menționate, Curtea Constituțională conchide că art. 2 alin. (2) din Legea nr. 395-XIV, care prevede că profesia de avocat se exercită numai de către membrii Uniunii Avocaților, și art. 26 alin. (6) din această lege, potrivit căruia nici un barou nu poate funcționa în afara Uniunii Avocaților, contravin art. 1 alin. (3), art. 6, art. 16, art. 22, art. 26, art. 42 și art. 43 din Constituție.

H O T A R A S T E :

1. Recunoaște constituționale prevederile art. 6 alin. (1) și (3), art. 15 alin. (9) și art. 41 alin. (3) din Legea nr. 395-XIV din 13 mai 1999 "Cu privire la avocatura".

2. Declara neconstituționale prevederile art. 2 alin. (2), sintagma "la propunerea Consiliului Uniunii Avocaților" din art. 4 alin. (2), sintagma "de la data înaintării propunerii Consiliului Uniunii Avocaților" din art. 5 alin. (2), sintagma "organizat conform prevederilor prezentei legi și statutului profesiei de avocat" din art. 6 alin. (2), sintagma "în prezenta procurorului" din art. 15 alin. (4), art. 6 alin. (6) și (7), art. 7 alin. (1) și (3), art. 11 alin. (1), (2) și (3), art. 26 alin. (6) și art. 44 alin. (4) din Legea nr. 395-XIV din 13 mai 1999 "Cu privire la avocatura".

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei cai de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PRESEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Favel BARBALAT

Chisinau, 15 februarie 2000.
Nr. 8.